

Fra Valentí Serra de Manresa Promotor de l'exposició 'Catazònia, els caputxins catalans a l'Amazònia'

“Els frares van protegir la cultura pròpia amazònica”

PROTECCIÓ· “Els primers missioners van anar a Amèrica profundament marcats per l'esperit de la Renaixença catalana i van voler salvaguardar les llengües, les tradicions i el folklore de les tribus d'aquella zona” **L'ESCLAVATGE**· “Els frares van enfrontar-se amb les companyies del cautxú, angleses però gestionades per peruans, que esclavitzaven aquella població”

Mireia Rourera
BARCELONA

Al Museu de les Cultures del Món s'hi pot veure *Catazònia, els caputxins catalans a l'Amazònia*, exposició organitzada per Edicions Morera, l'Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya i del Museu de les Cultures del Món. Hi ha objectes, artesanía i pintures d'animals de la selva i algunes escenes de la vida quotidiana plasmades en una fibra vegetal anomenada yanchama, tot dels indis Tikuna, grup indígena de la selva amazònica amb qui han tingut contacte els caputxins catalans des que al segle XIX hi van arribar com a missioners.

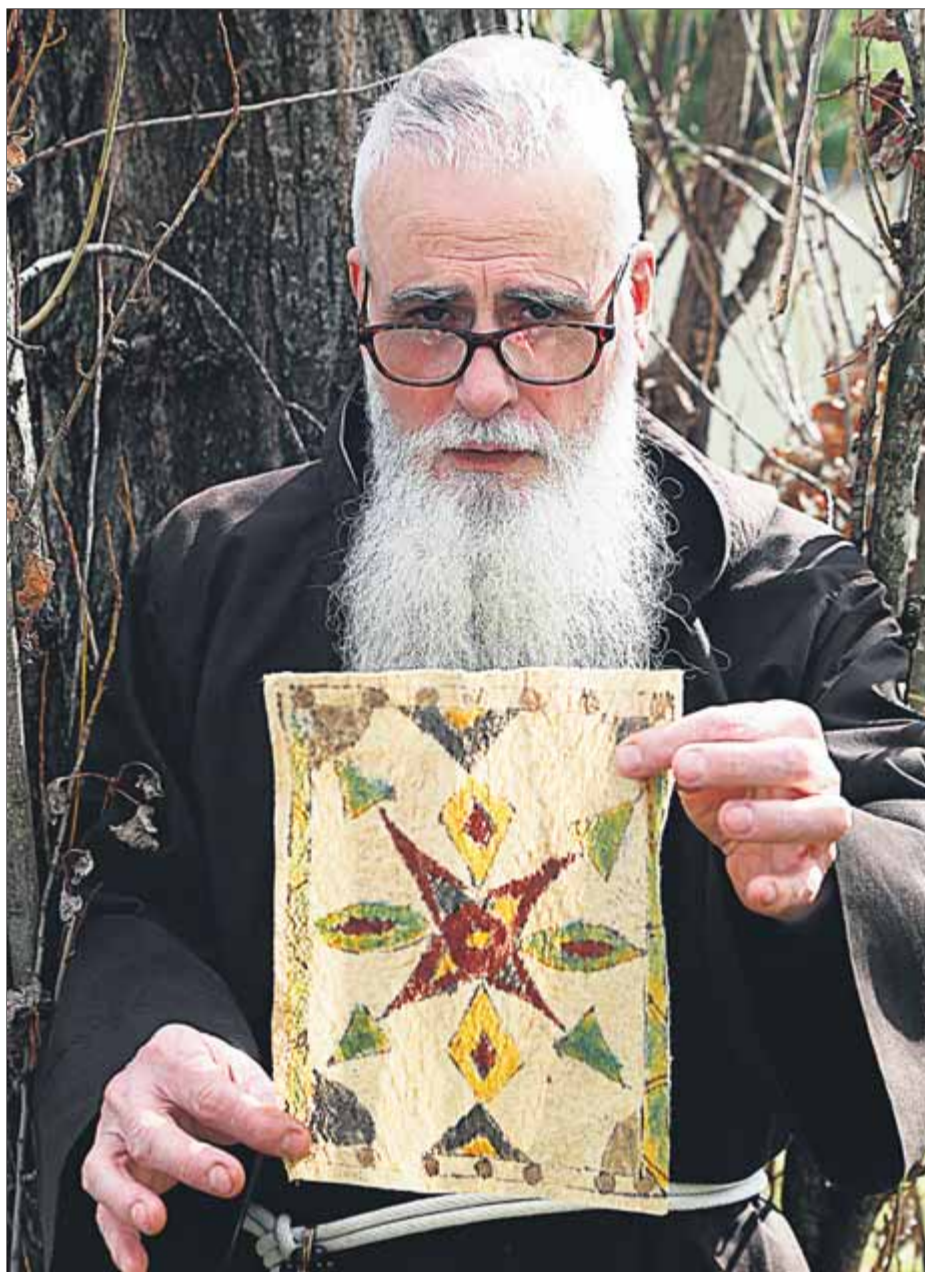
Els caputxins arriben a l'Amazònia coincidint amb la febre del cautxú, el 1879.

Hi arribem pròpiament a la dècada del 1890 amb un grup de caputxins exclaustats que en comptes d'integrar-se a la vida diocesana van optar per anar a missions. Entren a la selva amazònica i es troben uns interessos econòmics enormes amb el cautxú, que algunes companyies, la majoria de capital anglès però portades per peruans, explotaven de manera massiva i sense control i esclavitzaven la població, alhora que desestructuraven la seva forma de vida i la seva cultura.

Els frares què fan?

Des de les primeres presències caputxines a l'Amazònia, les primeres encara de caràcter diocesà, fins que es crea la prefectura apostòlica, hi ha, certament, tensió entre els missioners i les companyies del cautxú perquè els frares, des de sempre, han protegit i tutelat les cultures autòctones, sobretot aquest grup de missioners de la primera etapa, que van anar a Amèrica profundament marcats per l'esperit de la Renaixença catalana.

L'esperit de recuperació de les

Fra Valentí Serra de Manresa amb una peça dels indis Tikuna ■ MANEL LLADÓ

Gràcies als informes dels caputxins, Pius X va fer una encíclica en què denunciava l'esclavatge

tradicions....

... els mites, el folklore, les cançons. Allò que havia començat a fer aquí a Catalunya Tomàs Carreras i Artau, creador de l'Arxiu Etnogràfic i Folkòric, els frares ho adaptaran a Amèrica, on faran un gran esforç per estudiar les llengües, les tradicions... per intentar que no es perdi, que no es dispersi. Això sí, sense deixar de buscar, sempre, una esletxa on poder posar una llavor de cristianisme. Tot això es farà de manera més

HISTÒRIA I RECORD

Darrere de l'exposició 'Catazònia, els caputxins catalans a l'Amazònia' hi ha fra Valentí Serra de Manresa, conegut, sobretot, pels seus llibres sobre herbes remeieres i la cuina caputxina, però també pel Calendari de l'Ermità, on col·labora amb receptes i dites populars. Fra Valentí, que es va ordenar sacerdot el 1987 al convent dels caputxins d'Arenys de Mar, que aquest any celebra el seu 400 aniversari, ja fa molts anys que viu al convent dels caputxins de Sarrià. Doctor en història, és l'arxiver provincial dels caputxins i director de la Biblioteca Hispànica caputxina.

cristiana, a l'Amazònia i intentar compartir-la amb els habitants d'allà que també van voler acostar-se al nostre Déu. Van fer l'esforç d'estudiar les seves llengües, moltes i molt difícils, per poder fer arribar l'Evangeli amb la seva llengua i des de la seva tradició, fer una evangelització inculturada, que es diu, una manera de fer molt innovadora que es va avalar i potenciar a partir del Concili Vaticà II.

Gràcies als informes dels caputxins catalans, el papa, el 1911, va publicar una encíclica per denunciar l'esclavatge.

En aquell extrem de Colòmbia, allunyat del món on ningú sabia què passava, la crueltat dels grups del cautxú no tenia límits. Sotmetien els indígenes a brutals maltractaments i els feien la vida impossible. Gràcies als informes dels caputxins, el papa Pius X reaccionà amb una severa condemna des de l'encíclica *Lacrimabili statu Indorum*, adreçada, i de lectura obligada, als bisbes de l'Amèrica Llatina.

Qui era Marcel·lí de Castellví?

Era un d'aquests catalans tan marcats per la Renaixença que es va entusiasmar per conèixer les llengües, les tradicions amazòniques. Va fer fotos, va transcriure històries i mites, cançons, va posar solfa als cants populars, va fer diccionaris i va salvar un conjunt de llengües i tradicions en un moment fràgil per a aquells pobles, desplaçats i fracturats pels interessos comercials del moment. Ell va voler salvaguardar aquell patrimoni i fer-ho de manera científica, i va crear el Centre d'Investigacions Científiques i Etnogràfiques de l'Amazònia Colombiana.

Aquella prefectura apostòlica...

Es va cloure el 1989 quan els catalans que la portàvem vam traspassar la responsabilitat pastoral a l'Església colombiana. Els missioners es van quedar allà com a col·laboradors... alguns s'hi van quedar. Hi havien entregat la vida, ja hi tenien les arrels. ■

sistemàtica i organitzada quan la Santa Seu decideix, el 1904, crear a la zona banyada pels rius Caquetá, Putumayo i Amazonas una prefectura apostòlica que posa sota la cura dels caputxins. El primer prefecte va ser Fidel de Montclar.

Aquells primers missioners...

Tots els que van acompanyar Fidel de Montclar van ser uns autèntics herois; ho van deixar tot per anar a portar el millor que tenien, que era la seva fe